

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

פון

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שני אורסא הן

מליובאוויטש

תצא

יחזא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושלשים לבריאה

ת צ א

זאגן מפרשים י, אז ביי רש"י אין איז דא קשה: ווי קומט עס אז דווקא ביי שילוח הקן, וואס דאס איז דאך א מצוה קלה וכו', ווערט צוגעזאגט אין דער תורה דער שכל פון "למען ייטב לך וגו'?" דעריבער באוואונט רש"י, אז אדרבה היא הנותנת: דער פאר האט די תורה אויסגעקליבן צו שרייבן דעם שכל דווקא ביי א מצוה קלה, בכדי מען זאל פון איר ארויס- לערנען מיט א ק"ו אויף אלע אנ- דערע מצות וואס לגבי איר זיינען זיי "חמורות" — זייער קיום איז פארבונדן מיט מער שוועריקייטן, ווי דער קיום פון מצות שילוח הקן.

מען דארף אבער פארשטיין: דעם פירוש "אם מצוה קלה כו" האט רש"י גענומען (לכאורה) פון ספרי און משנה¹, און דארט ווערט געזאגט: "מצוה קלה שחיא כאיסר כו" —

ייטב לך", "אמרה תורה", היינו יודעים לכאורה שמפרש דלא כבגמרא — אבל זוהי הוכחה רק בנוגע לפי "ייטב לך" משא"כ ב"הארכת ימים", והחילוק (ע"ד הפשט) פשוט מראית הש"ס גופא מהחזון משילוח הקן ונפל ומת (היפך אריכות ימים) — משא"כ בנוגע "ייטב לך" יש לומר (ע"ד הפשט) שמיד לאחר קיום המצוה, הי' לו תענוג גדול (שאפשרי גם ברגע אחד ובלבד — שאינו נראה לעין רואה — וע"ד ויפג לבו גר' ותחי רוח ויגש מה, כרכו) וכו"ב, ולהעיר גם מפרש"י ח"ש (כג, ב בסופו), ונתקיים בו "ייטב לך".

(3) רא"ם כאן, וראה גם גו"א וש"ח כאן.

(4) מצד הטרחת שבהם, או לפי שיש בהם חסרון כיס. וראה לקמן בשובה"ג להערה 21.

(5) חולין שם.

א. אויף די ווערטער "למען ייטב לך וגו'" — דער סיום פון פסוק "שלח תשלח את האם וגו'":¹ — איז רש"י מפרש: "אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים", ק"ו למתן שכלן של מצות חמורות".

(1) פרשתנו כב, ז.

(2) הטעם מה שרש"י בפירושו כאן כותב גם התיבות והארכת ימים (והרי מספיק — כמו בהעתקתו התיבות שבכתוב, שירמזם ב"גו'"), יש לומר:

מקור הפירוש "אם מצוה קלה כו" הוא (בספרי כאן ו) בחולין קמב, א. ובהיות שבחולין שם, ש"הארכת ימים" הוא "לעו" לם שכולו ארוך", לכן מפרט רש"י "אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים" ותו לא (היינו ש"הארכת ימים" הוא כמש" מעו *); "והארכת ימים" הוא מאותו "הסוג" ד"ייטב לך" היינו בעולם הזה ** שהרי שני אלה אמרה תורה, ככל יעודי התורה (וכהיעודים שבק"ש ויהי אם שמוע גו', ועוד) וכההמשך בפרש"י הסמוך סופך לבנות בית חדש כו'.

ואף שבגמרא שם, שגם "למען ייטב לך" הוא "לעולם שכולו טוב", וא"כ, הרי גם באם הי' רש"י כותב רק בנוגע "למען

(*) ראה רש"י יתרו כ, יב.

(**) וגו' חלק מהענין והפירוש "אם מצוה קלה כו" — גודל השכל דמצוה קלה אפילו בעוה"ז (שלכן אינו צריך להד' גיש זאת גם גבי מצות כיבוד אב"א שלפנ"ז — שהרי היא אינה מצוה קלה), אלא שש"מ, גם לפני פירושו מרמז התיבות, "והארכת ימים" ב"גו'" — כי הקושיא שבכתוב למה נאמר שכל זה במצות שילוח הקן דוקא (ראה לקמן בפנים) הוא גם בהשכל "והארכת ימים" (אבל מכיון שבהקושיא אינו נוגע איה שכל (שהרי גם באם הי' נאמר שכל אחר, היתה אותה הקושיא: למה נאמר השכל במצוה זו דוקא), כותב רש"י רק "גו'").

א מציאות (צי ביי שילוח הקן אין דאָ אַ חסרון כּיס אַדער ניט), זאָל רש"י אָננעמען אַנדערש ווי דער ספּרי און די משנה?

אין אמת'ן אין די קשיא ניט בלויז מצד הספרי והמשנה, נאָר דאָ אויפן אָרט גופא אין שווער: ס'איז דאָך אַ דבר הפשוט אַז אויך די "אם" האָט אַ געוויסע געלט-ווערט, ובמילא אין דאָך לא ימלט אַז דורך אַוועקשקין די "אם" זאָל מען ניט אָנווערן אַ "דבר מועט" עכ"פּ — און ווי זאָגט רש"י אַז שילוח הקן אין אַ מצוה שאין בה חסרון כּיס?

ג. ס'איז דאָ אַ שאלה אין הלכה, צי "מניעת הריוח" ווערט פאַררעכנט ווי "הפסד" אַדער ניט, ולכאורה, לויט דער דיעה (ע"פ הלכה) אַז מניעת הריוח ווערט אָנגענומען אַזוי ווי הפסד, איז דאָ אַ סברא צו פאַר-ענטפערן דעם שינוי צווישן רש"י און משנה וספרי:

בשעת אַ מענטש געפינט אַ "קן צפור" און שיקט אַוועק די אם, פאַר-שאַפט ער זיך ניט קיין הפסד דער-מיט, וויבאַלד די אם האָט צו אים קיינמאַל ניט געהערט; עס איז ניט מער ווי מניעת הריוח: ווען ניט דער ציווי "שלח תשלח את האם" וואָלט ער זי געקענט צונעמען פאַר זיך.

און דעריבער שטייט אין ספרי ומשנה "שהיא כאיסר", ווייל לויטן דרך ההלכה ווערט אויך מניעת הריוח אָנגענומען ווי חסרון כּיס (לויט איין

היינט ווי אַזוי זאָגט דאָ רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כּיס", אַז אין איר איז אינגאַנצן ניטאָ קיין חסרון כּיס?

ס'איז שווער צו פאַרענטפערן און מחלק זיין, אַז דער ספרי און די משנה זיינען מיוסד לויטן דרך פון הלכה אָבער פּרש"י עה"ת איז לויטן דרך הפשט, און דערמיט וועט זיין רעכט דער שינוי צווישן זיי — וואָרום דאָ רעדט זיך דאָך וועגן אַ באַ-שטימטע מציאות, דאָס געלט-ווערט פון דער אם, וואו עס האָט לכאורה קיין אָרט ניט צו זאָגן אַז לויטן דרך ההלכה איז עס אַנדערש ווי לויטן דרך הפשט. איז בכּן ניט מובן: ווי אַזוי לערנט רש"י בפירושו, אַז ביי שילוח הקן איז לגמרי ניטאָ קיין חסרון כּיס אין דער צייט ווען אין ספרי און אין משנה (בפרט אויב זיי זיינען דער מקור לפירושו) ווערט געזאָגט אַז ס'איז דערביי יע פאַראַן חסרון כּיס, מער ניט וואָס דאָס באַטרעפט בלויז "כאיסר"?

ב. דער טעם פאַרוואָס רש"י מוז משנה זיין פון ספרי און משנה און קען ניט שרייבן "שהיא כאיסר", איז פאַרשטאַנדיק: אויב מען וועט זאָגן אַז שילוח הקן איז יע פאַרבונדן מיט אַ וועלכן-עס-איז חסרון כּיס, שטעלט זיך דאָן די קשיא: פאַרוואָס זאָגט ניט די תורה "למען ייטב לך וגו'" ביי אַזאַ מצוה וועלכע האָט אינגאַנצן ניט קיין חסרון כּיס? און דאָס גופא איז מכריח צו זאָגן (ע"פ דרך הפשט), אַז שילוח הקן איז טאַקע אַזאַ מצוה וואָס אין איר איז אינגאַנצן ניטאָ קיין חסרון כּיס.

די קשיא אָבער איז, כנ"ל: ווי קען עס רש"י אַזוי זאָגן — ווי איז שייך אַז אין אַן ענין וואָס האָט צו טאָן מיט

(6) לשון רש"י בחולין שם.

(7) ראה במקומות המסומנים בשד"ח כללים מע' ה' אות סט (כרך א' קא, סע"ב ואילך) — הוצאת קה"ת, פאת השדה לכללים שם אות ב' (כרך ח' איתרסא, א ואילך).

ה. אויסער דער קשיא הנ"ל (ווי איז שייך זאגן אַז ביי שילוח הקן איז קיין חסרון כּיס נישטאָ — אפילו נישט מניעת הריוח), איז נאָך אַ זאָך נישט מובן :

ביי מצות שילוח הקן פאָדערט זיך אַ געוויסע פעולה — נעמען און אוועקשיקן די "אם"; ובפרט נאָך, אַז מצד הטבע וויל דאָך די מוטער נישט פאַרלאָזן אירע קינדער, און דערפאַר איז דאָ מערסטנס נויטיק אפילו אַ געוויסע באַמיאונג אין דער פעולה.

איז דאָך שווער (ע"ד קושיא הנ"ל): פאַרוואָס האָט די תורה נישט אויסגע-קליבן בעסער אַנצוזאָגן דעם שכר "למען ייטב לך וגו'" ביי אַזוינע מצות וואָס זיי איז גאָר גרינג צו מקיים זיין; אַז נישט בלויז איז ביי זיי נישטאָ קיין חסרון כּיס, נאָר אויך קיין פעולה (ווי ביי שילוח הקן) איז ביי זיי נישט נויטיק¹⁰ — אַזוי ווי מצות ק"ש למשל, וואָס זי איז נאָר בדיבור?

ו. נאָך דעם שכר פון "למען ייטב לך והארכת ימים", איז תורה מוסיף נאָך אַ שכר: כי תבנה בית חדש וגו'. ווי רש"י טייטשט עס אויס¹¹: "אם קיימת מצות שילוח הקן, סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה¹² ש-מצוה גוררת מצוה ותגיע לכרם ו-

ר"פ צו (דנאמר דוקא בעולה — דאין לכהנים חלק בבשרה).

(10) דדחוק גדול ביותר לומר דאין הכי נמי שיש מצות כאלו (שהן קלות יותר משילוח הקן) ושכרן פחות מ"ייטב לך וגו'". ועוד דא"כ — הו"ל לרש"י לומר "מצוה קלה כשילוח הקן" ולא "קלה" סתם. (11) כב, ח. והוא בתנחומא כאן.

(12) לכאורה גם בנוגע ל"סופך לבנות כו'" ישנו הק"ו "אם מצוה קלה כו'" — וא"כ מצות מעקה מצד עצמה שכרה שיגיע (לעוד בית) כרם ושדה ולבגדים נאים. וצ"ע.

דיעה). אָבער אין פרש"י (דרך הפשט) ווערט געזאָגט "שאין בה חסרון כּיס", עס וועט נישט געמינערט ווערן פון דעם וואָס עס געפינט זיך באַ עס אין בייטל. וואָרום אינעם שכל פון אַ "בן חמש (למקרא)" איז אַפגעלייגט אַז מניעת הריוח איז נישט גלייך צו הפסד.

ד. אָבער עס איז שווער אַזוי פאַר-ענטפערן, וואָרום סוף-סוף איז עס דאָך אַ קלאָרע זאָך און אויך אַ קינד פילט עס באַ זיך אַז אויך מניעת הריוח פאַרגעמט אַן אַרט ביים מענ-טשן. און וויבאַלד אַזוי, איז הדרא קושיא לדוכתא: פאַרוואָס קלייבט אויס די תורה אַנצוזאָגן דעם שכר "למען ייטב לך וגו'" ביי מצות שילוח הקן וואו ס'איז דאָ עכ"פּ מניעת הריוח (כאסר), בעת דאָס וואָלט געווען לכאורה מער מתאים צו געזאָגט ווערן ביי אַזאַ מצוה וואו ס'איז אפילו קיין מניעת הריוח נישט פאַראַן?

אָבער די תורה זאָגט דאָך אַז דעם שכר "למען ייטב לך וגו'" ביי מצות שילוח הקן — איז דאָס גופא אַ הוכחה אַז מיט "שאין בה חסרון כּיס" אין פרש"י, ווערט גע-מיינט אַזאַ אופן וואָס דער מענטש ליידיט דאָ נישט קיין שום שאָדן, אפילו נישט קיין מניעת הריוח¹³.

(8) אבות פ"ה מ"ב. וראה רשימת אאמ"ר (בספר "לקוטי לוי יצחק — הערות לספר התניא" ע' IV) בענין בן ה' למקרא. וע"פ המבואר שם יתוסף ביאור בלי אדה"ו (הל' ת"ת בתחלתו) "שאז מלמדו לקרות תושב"כ מעט מעט" — משמע שע"ע: א) קריאה לא ידע כלל. ב) יודע כל המוכרח לדעת לפניו. ביאור המשנה ע"ד הקבלה — ראה שער מר"ל (להאריז"ל) לאבות שם.

(9) וע"ד "חסרון כּיס" — שבפרש"י

אויך דארף מען פארשטיין: אין מדרש תנחומא דא (מקור פרש"י זה) איז ער מוסיף — פאר "לכך נסמכו כו'" — "תזכה למצות ויציאת כו'" לאשה ולבנים". פארוואס איז דאס רש"י משמיט?

ז. דער ביאור בכל הנ"ל:

עס ליגט אין טבע האם, אז אויך נאכדעם ווי מ'שיקט זי אוועק פון די "בנים", זאל זי זיך אומקערן צום קנאכאמאל און ווידערצאמאל. ובמילא קומט אויס, אז ביי מצות שילוח הקן איז אפילו קיין מניעת הריח ניטא — היות אז עס ליגט בטבע האם אז זי זאל צוריקקומען.

ע"פ דרך ההלכה לערנט מען אפ פון לשון "שלח תשלח את האם", אז נאך איר אומקערן זיך דארף מען איר ווידער אוועקשיקן און אזוי ביז אפילו מאה פעמים¹⁸. משא"כ ע"ד הפשט, איז אדרבה — אז ער האט איר (איינמאל) אוועקגעשיקט — איז מכאן ולהבא איז זי שוין: (א) ניט "בעודה על בני", (ב) "מזומן" — וואס רש"י האט ערשט מפרש געווען אז דאמאלס איז ניטא די מצוה שלח¹⁹.

און דעריבער זאגט די משנה און ספרי "שהיא כאיסר", ווייל ער טאר זי ניט צונעמען אויך נאכן שפעטער-דיקן צוריקקומען (איידער "נטל את הבנים כו'") — האט ער ניט דעם "כאיסר"²⁰. משא"כ אין דרך הפשט

שדה²¹ ולבגדים נאים²². לכך נסמכו הפרשיות הללו.

אויך דער פירוש רש"י פאדערט הסבר: דאס וואס רש"י זאגט "ותגיע לחרם ושדה ולבגדים נאים", לערנט ער אפ פון פסוק אין צוזאמענהאנג מיט זייערע מצות — "לא תורע כרמך כלאים גו'"; "לא תחרוש בשור ובחמור גו'"; "לא תלבש שעטנו גו'"; "וועלכע שטייען דא אין דער פרשה (גלייך נאך "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך"), בסמיכות צו מצות שילוח הקן.

איז ניט פארשטאנדיק: פארוואס זאגט רש"י בלויז "ותגיע לחרם ושדה ולבגדים נאים" און איז דערביי ניט מסיים "ותקיים מצות" לא תורע כו' מך כלאים, לא תחרוש גו' לא תלבש שעטנו גו' — אנדערש ווי ביי בית, וואו נאכדעם ווי ער זאגט "סופך לבנות בית חדש" פירט ער אויס "ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה"²³?

13) "ושדה" ולא "ולשדה" בתוס' ל' — כי "כלאים" ה"ז (כפרש"י) "חטה ושעורה" — שדה — "ותרצן" כרם — ועפ"ז: "לא תחרוש" קאי אכרם ושדה.

14) ומה שרש"י משמיט הכתוב בתנ"י חומא שיגיע לשור וחמור — י"ל שטפל הוא ונכלל בחרם ושדה, שהרי ענינם הוא רק כשחרוש אותם בשור כו', וראה שבת (ק"ה, ב) מימי לא קראתי כו' אלא כו' לשורי שדי.

15) שם, ס"א.

16) בדוחק גדול י"ל — ומצוה גוררת מצוה זהו ענין טבעי (ע"ד הרגל נעשה טבע) ואין צורך לכפול שהמצוה השני תגרור שלישי וכו' — משא"כ "ותגיע לחרם כו'".

17) ודוחק לומר דרש"י פ"י זה בנוגע לענין הראשון (בית) ובמילא מובן בכל שלאחריו — דהטעם (שמצוה גוררת מצוה) מתאים יותר לומר או בתחלה (קודם תיבת "ותקיים"), או בסוף.

18) חולין קמא, א.
19) גם את"ל ש"ד הפשט טעם המצוה לשלול אכזריות — הרי (עיקר) האכזריות "בעודה על בני" כמובן, (ולהעיר ממ"ג (ח"ג פמ"ח) הובא ברמב"ן כאן "שלא ישחוט הבן בעיני האם").
20) ואף שגם בדרך ההלכה לאחר שנטל את הבנים והחזירין לקן פטור מלשלח (חולין קמא, א) — הרי לאחר

איר קיום זאל אַנקומען שווער. למשל: ווען ער איז דעמאלט טרוד און פאַר-נומען מיט אַן אַנדער באַשעפטיקונג, פון וועלכע ס'איז אים שווער זיך אַפצורייסן און לייענען ק"ש²².

יתרה מזו: באַ כמה מצות (כולל אויך שילוח הקן, לכאורה) קען דאָך זיין אַז מצד טרחא אָדער כבוד וכיו"ב זאל ער זיין "כובש עיניו כאלו אינו רואה" — וואָס די תורה דאַרף עס באַוואַרענען — מיט עטליכע פסוקים פריער²³.

מזו מען זאָגן אַז ביי שילוח הקן איז מען אין דער מצוה "שלח תשלח את האם" מחוייב בלויז ווען "את הבנים תקח לך" — וכפשוטו של מקרא — אַז טיבת החיוב פון "שלח" איז דער איסור "לא תקח האם על הַבנים". ובמילא, בעת דער מענטש איז טרוד אין עפעס אַנדערש, אָדער — זקן ואינו לפי כבודו²⁴, דאָן וועט ער זיך דאָך אויך ניט באַשעפטיקן מיט נעמען די "בנים" און ס'איז בכך ניטאָ דער ציווי "שלח תשלח את האם"; און אויב, ווידער, ער פאַרנעמט זיך מיט "את הבנים תקח לך", איז ער דאָך ניט טרוד אין אַנדערע זאָכן און ס'איז דעריבער אַ מצוה קלה צו מקיים זיין — אַן קיין שטערונג פון זייטיקע טרדות און אויך אַן חסרון כיס.

און דעריבער האָט די תורה אויס-געקליבן צו זאָגן דעם שכר "למען ייטב לך וגו'" דוקא ביי מצות שילוח הקן, וואָרום ווען דאָס וואָלט געשטאַ-נען ביי אַן אַנדער מצוה וואָלט מען

איז — כנ"ל — חל דער חיוב פון "שלח תשלח את האם" בלויז איין מאל, און דערפאַר זאָגט רש"י "שאיין בה חסרון כיס".

ח. דערמיט וועט זיין פאַרשטאַנדיק אַז ביי מצות שילוח הקן איז קיינמאל ניטאָ קיין נסיון: קיין שום חסרון כיס איז דאָך ניטאָ דערביי כנ"ל; אויך²⁵ איז ביי איר געוויינגלעך ניט פאַראַן קיין אַנדערע שוועריקייטן. וב-מילא קומט אויס, אַז דער קיום פון דער מצוה איז גרינגער ווי פון אַלע אַנדערע מצות.

ביי אַלע אַנדערע מצות איז שייך אַז זיי זאָלן אָפטמאל זיין פאַרבונדן מיט שוועריקייטן. אַזוי ווי מצות ק"ש, וואָס הגם אַז ע"פ הרגיל איז זי נאָך גרינגער ווי שילוח הקן, דער-מיט וואָס זי איז נאָר בדיבור — פונדעסטוועגן קען געמאלט זיין, אַז

שקיים "שלח גוי ואת הבנים תקח לך" נגמר כל המאורע וענין הפרשה, ואם אח"כ מחזיר הבנים לקן — ה"ז ענין חדש שאפשר ללמדו מדיני פרשתנו (ולכן זקן קים לטעם דהוי מזומן — כבמפרשי המשנה), אבל אינו משנה מה שאירע לפני זה — שלא יחשב לחסרון כיס.

21) ומ"ש רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס" (ולא "ואין בה כו'"), של זה יש לפרשו גם ש"שאיין בה חסרון כיס" הוא (לא ענין נוסף כ"א) ביאור על "מצוה קלה", הוא לפי שמצוה שיש בה חסרון כיס, גם כשאין בה מניעות אחרות, קשה לקיימה מצד הח"כ שבה²⁶. אבל פשוט ש"שאיין בה חסרון כיס" הוא רק פרט אחד ב"מצוה קלה", כי כו"כ מצות חמורות ישנן שאין בהן חסרון כיס.

(*) אלא שמ"מ הוזקק לפרש "שאיין בה חסרון כיס" — כי הלשון "קלה" עצמו מורה רק על העדר הטרחא, ולכן מפרש שהכוונה "קלה" כאן הוא גם "שאיין בה חסרון כיס".

22) להעיר מפרשיי יוגש מו, כט בסופו.

23) כב, א. וראה ג"כ פרש"י קדושים יט, לב.

24) פרש"י משפטים כג, ה. ב"מ ל, א.

שכר: עיקר השכר (ווי רובם ככולם) פון די יעודים שבתורה — יעודים (גשמיים) "סופך לבנות בית חדש", און (מצוה) "גוררת מצוה" — "תקיים מצות מעקה".

און דער צווייטער סאָרט שכר [גוררת מצוה] איז דוקא באַ בית — ווייל מצות מעקה איז בדומה צו מצות שילוח הקן; ד.ה. אַז לויטן דרך הפשט, איז דער קיום פון איין מצוה גורר בלויז אַזאַ מצוה וועלכע איז ענדלעך. צו דער ערשטער אָפּגעטאָנענער מצוה, און דערפאַר ברענגט די מצוה שילוח הקן צו דער מצות מעקה, ווייל מצות מעקה איז גלייך צו מצות שילוח הקן דערמיט, וואָס (א) אויך אין דער מצוה צו בויען אַ מעקה איז אַ איד מחוייב דוקא ווען ער בויט אַ בית חדש פאַר זיך — גלייך צום חיוב פון שלח תשלח את האם, וואָס קומט דוקא בשעת "את הבנים תקח לך"; (ב) דער טעם פון מצות מעקה איז (ע"ד הפשט) צו פאַרהיטן פון אכזריות: "ולא תשים דמים בביתך". — און אויך אין שילוח הקן, ע"פ

געקענט מיינען, אַז די תורה האָט ביי זיי צוגעזאָגט דעם שכר "למען ייטב לך והארכת ימים" דערפאַר וואָס זייער קיום איז אָפּטמאָל פאַרבונדן מיט שוועריקייטן, ובמילא וואָלט מען פון זיי ניט געקענט אָפּלערנען אַז דער דאָזיקער שכר איז אויך פאַראַן ביי שילוח הקן, וויבאַלד ס'איז דאָרט קיינמאָל נישט אַט די שוועריקייט. דערפאַר ווערט "למען ייטב לך וגו'" געזאָגט ביי שילוח הקן דוקא, ווייל פון דעם קען מען יע אָפּלערנען מיט אַ ק"ו, אויף אַלע אַנדערע מצות, כנ"ל.

ט. און דאָ זעט מען אויך ווי אַזוי דער פירוש פון רש"י עה"ת, לויט דרך הפשט, איז פאַרבונדן אויך מיטן חלק ההלכה שבתורה:

ס'איז דאָ אַ חקירה אין חוות יאיר: צי אין דער מצוה פון שלח תשלח את האם איז מען מחוייב דוקא אין פאַל ווען מ'נעמט צו די בנים, אָדער די מצוה איז חל יעדער מאָל ווען מ'טרעפט אַ קן צפור — אויך ווען מ'ווייל די בנים ניט צונעמען.

זעט מען פון פרש"י דידן, אַז לויט לשון רש"י מצוה קלה (סתם, אָן קיינע הגבלות) און לויט תוכן פירושן איז מען מחוייב אין דער מצוה פון "שלח תשלח את האם" נאָר דעמאָלט ווען "את הבנים תקח לך", כנ"ל ס"ח.

י. ע"פ הג"ל י"ל, אַז דאָס וואָס רש"י איז ממשיך ווייטער: "אם קיימת מצות שילוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה", מיינט ער צו זאָגן אַז באַ "בית חדש" איז דאָ צוויי סאָרטן

(25) ס"י סו (הובא בפתחי תשובה (ועוד) ליו"ד רסרצ"ב).

(26) ראה לעיל הערה 2.

(27) וע"ד בפרש"י בפרשתנו בענין עבירה גוררת עבירה (כב, יד), ולהעיר ג"כ מפרש"י (כא, יא, כא, כב), וראה מדרש תנחומא כאן שכולל שני הענינים דגוררת יחד.

(28) כב, ח. אבל ע"ז ההלכה — ה"ז ציחי בפ"ע (ראה ספרי) ועפ"י מובן הא דמברכין על עשיית מעקה (רמב"ם הל' ברכות פ"א הי"ב. וכו' בשאלתות פ' עקב) אף שדברים שהם משום סכנה אין מברכין עליהם (רמב"ם שם ה"ד) ובמעקה אמרו "אחד הגב כו' וכן כל מכוּשול כו'". (רמב"ם הל' רוצח פ"א ה"ה. שו"ע חו"מ סתכ"ו סע' זח. שו"ע אדה"ז הל' שמירת גו"נ ס"ג). ועפ"י מובן ג"כ שבנוגע ל"כל מכוּשול" לא הובא המ"ע ומעקה (ראה שם).

סוגים פון מזון, לבוש און בית, איז די הכרחיות פון מזון א גרעסערע ווי פון לבוש, און דער הכרח פון לבוש איז מער ווי פון בית). לפי, האט דאך "כי תבנה בית חדש" גע- דארפט לכאורה שטיין נאך "לא תו- רע כרמך גו' לא תלבש שעטנו גו'", וואס דאן וואלטן די פרטי השכר גע-

נצרך תמיד להאדם, משא"כ מזון יכול לאכול לעתים רחוקים, כמבואר בסודר כ, ג; וכן מ"ש שם בנוגע לבית "והם יותר נצרכים לאדם גם מהלבושים" הוא כמו שמבאר שם "כי א"א לזור בלא בית אף רגע" [ויש לומר שהכוונה היא לענין ה- שלימות שבאדם שבא ע"י דירה דוקא, כמרו"ל** כל אדם שאין לו בית אינו אדם — ראה תו"ח ויקהל (תרכו, ב) ובכ"מ בדא"ח], אבל בנוגע לחיות וקיום האדם, המזון נצרך לו יותר מלבוש, והלבוש יותר מבית. וראה לקו"ת שם (צח, סע"ד).

(32) להעיר ממש"נ "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ושבתי בשלום אל בית אבי" (ויצא כת, כ"א).

(33) להעיר משופטים (כ, ה"ז), תבוא (כת, ל), סוטה (מד, א), רמב"ם ה"ל דעות (פ"ה, ה"א), ובני"כ שם), ואכ"מ.

בחורף בלי מלבוש כו' וכן בקיץ כו' "א"צ לזה ללבושים נאים דוקא — יש לומר: ענין ההתחלקות הוא (בעיקר) מבחינת פנימי. ולכן, מכיון ש"הלבושים שרשם ל' מעלה הוא מבחי' כתר . . בחי' מקיף", פרטי הלבושים והחילוק שבין בגדים פשוט' טים לבגדים נאים אי"צ בעצם ענין הלבושים (משא"כ המזון, מכיון ש"נמשך מבחי' מדי כ"ע", הרי "ריבוי התחלקות פרטי המאכלים" הם פרטים בענין המזון עצמו), ונמצא שהלבושים (שבעצם ענין הלבוש, לא ישנו חילוק בין בגד אחד לשני) "נצרכים יותר לאדם" מהמזון.

(**) ראה יבמות סג, א: כל אדם שאין לו קרקע כו', ובתוספות שם ד"ה שאין: קרקע לבנות עליו שידור בו, וכבר העירו מעירובין (ס"ב, א) דירת עכו"ם לא שמה דירה, ולהעיר מסי' בית האוצר (להגרי' ענגל) ח"א כלל יד.

דרך הפשט, דריקט זיך אויס די פארמיידונג פון אכזריות.

ועפ"ז איז פארשטאנדיק, וואס רש"י ואגט ניט "ותקיים מצות לא תזרע כר" מך כלאים, לא תחרוש בשור ובחמור, לא תלבש שעטנו" — ווייל די מצות האבן ניט אט"די באזונדערע עגלעכ- קייט צו מצות שילוח הקן. ובמילא בלייבט ביי זיי נאך דער שכר "ותגיע לחרם ושדה ולבגדים נאים" (בדוגמת "סופך לבנות בית חדש").

און וויבאלד אן "ארבע כנפות" אין "כסותך" און ניט שלשה — איז ניטא אין דעם קיין שבח ושכר * — מוז מען זאגן (ע"ד הפשט) אן דער פסוק (וכש"כ — "אשה" שלאחריו) האבן שוין ניט קיין "סמיכות" ל- פרשת שילוח הקן.

יא. לויט פרש"י, וועט ווערן פאר- שטאנדיק אויך דער סדר הפסוקים: א "בית חדש" איז ניט פון אַזא סוג הכרחיות אין צרכי האדם ווי דאס זיינען כרם ושדה און בגדים נאים (וכידוע*), אן אין די דריי

(29) ראה לעיל הערה 19.
(30) כי [נוסף למה שהשכר דבגדים נלמד כבר מ"לא תלבש גו'", ואין חידוש כי "ארבע כנפות כסותך גו'"] אין גוי בבגד של ד' כנפות יותר מבבגד של ג' כנפות. משא"כ ב"לא תלבש גו' צמר ופשתים", שהם נאים להיוותם מצמר או פשתים — כדמוכת מבגדי כהונה שהם "לכבוד ולי- תפארת" (וראה תחומא כאן).

(31) המשך מים רבים תרלין בתחלתו (ע' ג'ד). וכ"ה גם במוחש. ולהעיר מאדה"ר קודם החטא.

ואין סתירה לזה ממ"ש בלקו"ת ברכה צט, סע"א ואילך — כי הכוונה שם במ"ש שהמזון אינו מוכרח כ"כ ללבוש, הוא כמ' פורש שם להדיא "ואינם הכרחיים כ"כ במיני מטעמים כו' * [ונוסף לזה: לבוש

(*) ואף שגם בנוגע ללבושים, מה ש"א"א

„שלח“ — לערנט מען דערפון אפ
ע"פ דרך ההלכה אז דאס מיינט
„אפילו מאה פעמים“:

עשי' מצד עצמה איז במדידה
והגבלה. און אזוי איז עס אפילו
ווען די עשי' קומט מצד שכל
ומדות, וואס דאן ווערט עס געטאן
מיט חיות — ווייל אויך שכל און
מדות זיינען כחות מוגבלים. בשעת
אבער די עשי' קומט מצד רצון
ועאכו"כ ווען עס קומט מצד עצם
הנפש, ובדוגמא ווי דאס וואס א
מענטש טוט בכדי צו ראטעווען זיך
פון א סכנה ר"ל, איז וויבאלד און
דער עצם הנפש איז דאך ניט מוגבל
— איז הגם אז די עשי' קומט דורך
דעם כח המעשה³⁵, ווירקט אבער דער
רצון אדער דער עצם הנפש אויך
אויפן כח המעשה, אז זיין פעולה זאל
זיין און הגבלות³⁶.

און דאס איז דער טעם וואס א
ציווי בלשון מקור באדייט „אפילו
מאה פעמים“:

סתם א ציווי איז פארבונדן בלויז
מיטן כח המעשה (ווארום דער אג' -
זאג איז דאך — אז מען זאל טאן);
משא"כ א ציווי בלשון מקור מיינט,
אז אין דער עשי' דארף זיך ארויס-
זאגן דער „מקור“, אז זי דארף
ארויסשטאמען פון רצון ועצם הנפש
וועלכע איז דער מקור פון אלע כחות.
און דעריבער איז עס „אפילו מאה
פעמים“, ווייל מצד עצם הנפש פאלן
אזעק אלע הגבלות³⁷.

(35) ראה ד"ה לולב וערבה תרס"ו (קריב
לתחלתו), שגם בהתגלות בחי' יחידה שבנפש
(כמו בעת שמחת בנו יחידו וכדומה), הי'
פעולות הם מכחות הגלויים, אלא שבכחות
הגלויים מתלבשים כחות הנעלמים. עיי"ש.
(36) ראה ד"ה ומעין תשי"ו פ"ד, ובכ"מ.
(37) להעיר מב"י יו"ד סרצ"ב ד"ה שלחה:

ווען אויסגעשטעלט אין א פארשטאנד
דיקן סדר: אז אלס שכר פון דער
מצוה וועט ער באקומען ניט בלויז
מזון (כרם ושדה) און לבוש (בגדים
נאים), נאר אויך בית חדש. פארוואס?
זשע שטייט „כי תבנה בית חדש“
פריער פאר כרם ושדה ובגדים נאים?
לויט פרש"י איז עס אבער פאר-
שטאנדיק בפשטות: וויבאלד אז די
שייכות פון „כי תבנה בית חדש“ צו
מצות שילוח הקן איז אויך מצד דער
מצוה פון „ועשית מעקה לגגך“ —
משא"כ די שייכות פון די אנדערע
פסוקים איז בלויז וואס „תגיע לכרם
ושדה ולבגדים נאים“ און ניט מצד
די מצות שבהם — מוז דאך דער
פסוק „כי תבנה בית חדש ועשית
מעקה לגגך“ שטיין בסמיכות צו מצות
שילוח הקן³⁸.

יב. פון די ענינים פון „יינה של
תורה“ אין פירוש רש"י דידן:

דער טעם הפנימי דערפון וואס
בעת א ציווי שטייט בלשון „מקור“
— אזוי ווי דער ציווי פון שילוח הקן
וואס איז געזאגט געווארן מיטן לשון

(34) עוד י"ל בכה"ל: שילוח האם —
היא מ"ע וגוררת מ"ע, משא"כ הציוויים
שלאח"ז הם לא תעשה. ועפ"ז מתורץ
מש"כ בתנחומא רק „תוכה למצות ציצית“.
ומה שרש"י משמיט גם „תוכה למצות
ציצית“ אף שהיא מ"ע — הרי [נוסף על
הג"ל (בפנים סעי' ח') שאינה בדומה כלל
לשילוח הקן שהרי יש בה טרחה וגם
חסרון כים (ראה פרש"י ס"פ שלח „חלזון“
„שמונה חוטין וה' קשרים“)] כיון שה-
סמיכות דהפסוקים שלפנ"ז לשילוח הקן
הוא בכולם בעיקר השכר (כנ"ל בפנים
סעי' י') ובכרם ושדה ובגדים נאים רק
בוה ולא להמצות שבהם, אין מקום לומר
(בדרך הפשט) שלאח"ז שמנה ארבעה יעודים
בעיקר השכר וכו' יוסף „גדילים תעשה
לך“ היינו (רק) הענין דגוררת עוד מצוה.

עוררות איז ער גרייט צו מקיים זיין בלויז א "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס" — וואו ער איז ניט מפסיד אפילו א דבר מועט — כאיסר.

אבער וויבאלד אז די התעוררות הרצון ועצם הנשמה איז ארויסגעקוקט מען אין א פועל ממש, איז "מצוה גוררת מצוה" און דער קיום פון מצות שילוח הקן, וואס איז א מצוה קלה, איז שוין גורר צום קיום פון מצות מעקה ביי וועלכער עס איז שוין יע דא א חסרון כיס.

יד. וי"ל אז דאס איז אויך דער טעם פנימי וואס "כי תבנה בית חדש" שטייט פאר "לא תזרע כרמך כלאים גו' לא תחרוש גו' לא תלבש שעטנז גו'" (אויך לויטן פירוש אז "מצוה גוררת מצוה" מיינט — צו יעדערער פון אלע מצות):

אט די התעוררות הרצון ועצם הנשמה, וואס צום אנהויב דריקט זי זיך אויס אינעם קיום פון בלויז א "מצוה קלה", איז אויך נאכדעם ווי זי איז "גוררת" ומעוררת צו מקיים זיין אפילו מצות חמורות, זיינען דאס אַזעלכע מצות וועלכע זיינען אין דער בחינה פון "בית", מקיף הרחוק, וואס איז פאַרבונדן מיט יחידה; און לאחרי זה וואס בחי' יחידה באַוויקט אים צו מקיים זיין די מצות וועלכע זיינען געפאַרבונדן מיט בחי' "בית" אויך אפילו ווען ער האָט דערביי א חסרון כיס — דאָן הויבט זיך ביי אים אַן דער סדר העבודה מלמטה למעלה; פריער "כרם ושדה" — בחי' מזון, און דערנאָך "בגדים נאים" — בחי' לבוש (מקיף הקרוב).

טו. און דאָס איז אויך פאַרבונדן מיטן ענין פון חדש אלול (וואָס פרשת

יג. אַבער פונדעסטוועגן, הגם "ש"לח" איז אַ לשון "מקור", מיינט עס ע"ד הפשט צו אַוועקשיקן בלויז אַיין מאָל — ווייל אין תחלת העבודה (ווען מען האָלט נאָך אין דער דרגא פון פשט, פון אַ "בן חמש"), אפילו ווען עס ווערט נתעורר דער "מקור", דער רצון ועצם הנשמה, ווערן נאָך דערפון די כחות הגלויים ניט באַוויקט אין אַן אופן אַז אויך זיי זאָלן זיין אַן הגבלות: מצד התעוררות עצם הנשמה איז ער טאַקע מקיים מצות (ניט ווי פאַר דער התעוררות, ווען ער האָט כלל ניט געטראַכט וועגן קיום המצות, און אדרבה: מען האָט געדאַרפט באַוואַרענען "תועבת ה' אלקיך" וואָס רעדט זיך אין פריערדיקן פסוק: — פאַר "כי יקרא קן צפור" ()), אַבער זיין קיום המצות איז נאָך גאַר בהתחלה, ביז — אַז מצד דער הת-

מפני שהוא מקור ונופל על המעט ועל ההרבה, וכנראה מיוסד בפייה"מ בסוף חולין, ולהעיר מהחידוש בפייה"מ שכותב, ואפילו אלף פעמים!

(38 כב, ה.)

(39) להעיר מהמבואר בדרושי כי יקרא קן צפור באוה"ת בפירוש "כי יקרא פרט למזומן", שהיא התעוררות הבאה מלמעלה שלא מצד הכנת והזמנת האדם, ועפ"י תומתק השייכות דשלה לשון מקור, וקיום "מצוה קלה" לרבי יקרא קן צפור: מכיון שבחי' אתעדל"ע באה מלמעלה, שייכת היא לרצון ולעצם הנשמה — בחי' "מקור" שלמעלה מכחות הגלויים והפנימיים; אבל לאיור גימט: מצד זה גופא שאינה שייכת כ"כ לכחות הגלויים, היא מתבטאת בקיום מצוה קלה שאין בה חסרון כיס, ע"ד הידוע (לקו"ת תוריע כ, ב. ובכ"מ. וראה גם אוה"ת פרשהנו ע' תתקלא) בענין איש מוריע תחלה יולדת נקבה, שנשים דעתן קלות, ולהעיר מאוה"ת צו ע' טו, ש"כיס" הוא "ע"ד לקבל פרס", בחי' אהבה וזטא (נקבה) שנולדת מ"איש מוריע תחלה".

מען שוין⁴² זוכה צו אַ כתיבה וחתימה טובה, ווי דער פסוק זאָגט אַז צוליב מצות שילוח הקן אליין (נאָך איידער זי ברענגט צום קיום פון מצות מעקה) וועט זיין „יטב לך והא־רכת ימים“, וואָס לויט פשוטו של מקרא — עולם המעשה — מיינט דער „יטב לך והארכת ימים“ פשוט אין עולם־הזה⁴³, אַז עס וועט זיין אַ שנה טובה ומתוקה אין אַלע פרטים, בבני, חיי ומזוני, ובכולם — רויחי.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ז)

42) להעיר שמר"ח אלול מרמזין באגרות שמעתיר עליו „להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים“ (מטה אפרים סתקפ"א ס"ט מליקוטי מהרי"ל).

תצא לייענט מען אַלע מאָל בחדש אלול⁴⁰ :

די התעוררות התשובה פון חדש אלול איז — בנוגע מכאן ולהבא — (בעיקר) אַ הוזה כללית⁴¹, און דעריבער ווירקט זי מלכתחלה צו טאָן בלויז אַ „מצוה קלה“. אָבער וויבאלד אַז די התעוררות איז אין אַזאַ אופן וואָס סוכ"ס ברענגט זי צום קיום פון אַלע מצות — צוליב דעם אליין, דורך דער התעוררות אליין — איז

40) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (נעתק בלקו"ש ח"ה ע' 129 הערה 1). ולהעיר גם מהידוע (רשימות הצ"צ לאיכה ע' 20 (אה"ת לנ"ך ח"ב ע' אינט)) בענין ובכחה את אבי ואת אמה ירח ימים, דקאי על חודש אלול.
41) ראה לעיל ע' 131.

הוספה

בתור הוספה בא - "תרגום חפשי" ללה"ק מהליקוט,
לתועלת הלומדים בלה"ק.

ה"תרגום חפשי" נדפס באדיבות "מכון לוי יצחק"
(כפר חב"ד ב'), ותודתינו נתונה להם בזה, וזכות תועלת
הרבים תלוי בהם.

מערכת "ואתם תלוקטו"

תצא

א. "למען ייטב לך..."

על המלים "למען ייטב לך..."¹, שבסיום הפסוק "שלח תשלח את האם...¹, מפרש רש"י: "אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים"², קל וחומר למתן שכרן של מצוות חמורות.

(1) פרשתנו כב, ז.

(2) הטעם מה שרש"י בפירושו כאן כותב גם התיבות והארכת ימים (והרי מספיק – כמו בהעתיקו התיבות שבכתוב, שירמוז ב"גו"), יש לומר:

מקור הפירוש "אם מצוה קלה כו" הוא (בספרי כאן ו) בחולין קמב, א. ובהיות שבחולין שם, ש"הארכת ימים" הוא "לעולם שכולו ארוך", לכן מפרש רש"י "אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים" ותו לא (היינו ש"הארכת ימים" הוא כמשמעו); "והארכת ימים" הוא מאותו "הסוג" ד"ייטב לך" היינו בעולם הזה**³, שהרי שני אלה אמרה תורה, ככל יעודי התורה (וכהיעודים שבק"ש ה' אם שמוע גו', ועוד) וכהמשך בפרש"י הסמוך סופך לבנות בית חדש כו'.

ואף שבגמרא שם, שגם "למען ייטב לך" הוא "לעולם שכולו טוב", וא"כ, הרי גם באם ה' רש"י

(*) ראה רש"י יתרו כ, יב.

(**) וג' ו חלק מהענין והפירוש "אם מצוה קלה כו" – גודל השכר דמצוה קלה אפילו בעוה"ז (שלכן אינו צריך להדגיש זאת גם גבי מצוות כיבוד אב"א או שלפנ"ו – שהרי היא אינה מצוה קלה).

אלא שמ"מ, גם לפני פירושו מרמז התיבות "והארכת ימים" ב"גו" – כי הקושיא שבכתוב למה נאמר שכר זה במצוות שילוח הקן דוקא (ראה לקמן בפנים) הוא גם בהשכר "והארכת ימים". (אבל מכיון שבקושיא אינו נוגע איזה שכר (שהרי גם באם ה' נאמר שכר אחר, היתה אותה הקושיא: למה נאמר השכר במצוה זו דוקא), כותב רש"י רק "וגו").

מסבירים המפרשים³, שהקושיא שמתעורר כאן לרש"י הוא: כיצד ייתכן שדוקא במצוות שילוח הקן, שהיא מצוה קלה וכו', מובטח בתורה השכר "למען ייטב לך..."? לכן מבהיר רש"י שאדרבה, היא הנותנת: התורה בחרה לומר את השכר המובטח דוקא במצוה קלה, כדי שמכך יסיקו בקל-וחומר לגבי כל שאר המצוות ה"חמורות" ממנה, שקיומן כרוך בקשיים⁴ יותר מקיום מצוות שילוח הקן.

אך יש להבין: את הפירוש "אם מצוה קלה..." לוקח רש"י, לכאורה, מספרי ומהמשנה⁵, ושם נאמר: "מצוה קלה שהיא כאיסור..." – וכיצד אפוא אומר כאן רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס", שאין בה כלל חסרון כיס?

קשה ליישב זאת על ידי ההבחנה, שהספרי והמשנה מבוססים על דרך

כותב רק בנוגע "למען ייטב לך" "אמרה תורה", היינו יודעים לכאורה שמפרש דלא כבגמרא – אבל זוהי הוכחה רק בנוגע לפי' "ייטב לך" משא"כ ב"הארכת ימים". והחילוק (ע"ד הפשט) פשוט מראיית הש"ס גופא מהחזון משילוח הקן ונפל ומת (היפך אריכות ימים) – משא"כ בנוגע "ייטב לך" יש לומר (ע"ד הפשט) שמיד לאחר קיום המצוה, ה' לו תענוג גדול (שאפשרי גם ברגע אחד ובלבד – שאינו נראה לעין רואה – וע"ד ויפג לבו גו' ותחי רוח (ויגש מה, כו"כ) וכי"ב. ולהעיר גם מפרש"י ח"ש (כג, ב בסופו), ונתקיים בו "ייטב לך".

(3) רא"ם כאן. וראה גם גר"א ושי"ח כאן.

(4) מצד הטרטא שבחם, או לפי שיש בהם חסרון

כיס. וראה לקמן בשו"ג להערה 21.

(5) חולין שם.

הוספה - "תרגום חפשי"

שליחת ה"אם" אין מפסידים לפחות
"דבר מועט"⁶, וכיצד אומר רש"י
ששילוח הקן היא מצוה שאין בה חסרון
כיס?

ג. מניעת רווח – הפסד או לא?

קיים דיון בהלכה⁷, אם "מניעת
רווח" נחשבת כ"הפסד" אם לאו.
ולכאורה, לפי הדעה בהלכה שמניעת
רווח נחשבת להפסד, ניתן ליישב את
ההבדל שבין רש"י לבין דברי המשנה
והספרי:

כאשר אדם מוצא "קן צפור" ומשלח
את האם, אין נגרם לו בכך הפסד, כי
האם לא היתה שייכת לו כלל, אלא יש
כאן מניעת רווח: לולא הציווי "שלח
תשלח את האם" הוא יכול היה לקחתה
לעצמו.

ולכן נאמר בספרי ובמשנה "שהיא
כאיסר", כי לפי ההלכה גם מניעת רווח
נחשבת לחסרון כיס, לפי אחת הדעות.
אך בפירוש רש"י, לפי דרך הפשט,
נאמר "שאינן בה חסרון כיס" – אין חסר
דבר ממה שהיה בכיסו. כי בשכלו של
"בן חמש למקרא"⁸ נראה, שמניעת
רווח אינה כהפסד.

ההלכה, ואילו פירוש רש"י על התורה
הוא בדרך הפשט, ובכך יובן השינוי
שביניהם, שהרי מדובר כאן על
מציאות מסויימת, על שוויה הכספי של
האם, אשר לגבי זאת אין מקום,
לכאורה, לומר שיש הבדל בין דרך
ההלכה לבין דרך הפשט. ואין מובן:
כיצד מסביר רש"י בפירושו, שבשילוח
הקן אין כל חסרון כיס, כאשר בספרי
ובמשנה (ובמיוחד אם זהו המקור
לפירושו) נאמר שיש בכך חסרון כיס
מסויים, אלא שהוא רק "כאיסר"?

ב. שילוח הקן – אין בה חסרון כיס?

הסיבה לכך שרש"י צריך לשנות
מדברי הספרי והמשנה, ואינו יכול
לומר "שהיא כאיסר", מובנת: אם נאמר
ששילוח הקן כרוך בחסרון כיס כלשהו,
הרי יתעורר הקושי: מדוע אין התורה
אומרת "למען ייטב לך..." בקשר
למצוה שאינה כרוכה כלל בחסרון כיס?
ולפי זה הכרחי לומר בדרך הפשט,
שאכן, מצות שילוח הקן אינה כרוכה
כלל בחסרון כיס.

אך השאלה היא, כדלעיל: כיצד יכול
רש"י לומר כך – כיצד ייתכן שרש"י
ישנה פרט הקשור למציאות קיימת (אם
במצות שילוח הקן יש חסרון כיס, אם
לאו) ממה שמופיע בספרי ובמשנה?

לאמיתו של דבר, שאלה זו אינה
נובעת רק מדברי הספרי והמשנה, אלא
מתעוררת על דברי רש"י עצמם: הרי
מובן בפשטות, שגם ה"אם" היא בעלת
ערך כספי מסויים, ולא ייתכן שעל ידי

(6) לשון רש"י בחולין שם.

(7) ראה במקומות המסומנים בשד"ח כללים מע' ה' אות סט (כרך א' קיא, סע"ב ואילך – הוצאת קה"ת) פאת השדה לכללים שם אות ב' (כרך ח' א'תרסא, א ואילך).

(8) אבות פ"ה מכ"ב. וראה רשימת אאמו"ר (בספר "לקוטי לוי יצחק – הערות לספר התניא" ע' iv) בענין בן ה' למקרא. וע"פ המבואר שם

רוצה להשאיר את ילדיה, ולכן יש לרוב בפעולה זו נחיצות אף למאמץ מסויים.

ובדומה לקושיה שלעיל, קשה: מדוע לא בחרה התורה להבטיח את השכר "למען ייטב לך..." במצוות שקל יותר לקיימן, שלא זו בלבד שאין בהן חסרון כיס, אלא אף אין צורך בהן בפעולה כלשהי (כבשילוח הקן)¹⁰, כמצות קריאת שמע, למשל, שהיא בדיבור בלבד?

1. "סופך לבנות בית חדש..."

לאחר השכר "למען ייטב לך" והארכת ימים¹¹ מוסיפה התורה שכר נוסף: "כי תבנה בית חדש...". כפי שמפרש זאת רש"י¹²: "אם קיימת מצות שילוח הקן, סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה¹³, שמצוה גוררת מצוה, ותגיע לכרם ושדה¹⁴ ולבגדים נאים¹⁵. לכן נסמכו הפרשיות הללו".

(10) דדוק גדול ביותר לומר דאין הכי נמי שיש מצות כאלו (שהן קלות יותר משילוח הקן) ושכרן פחות מ"ייטב לך גו'". ועוד דא"כ – הו"ל לרש"י לומר "מצוה קלה כשילוח הקן" ולא "קלה" סתם. (11) כב, ח. והוא בתנחומא כאן.

(12) לכאורה גם בנוגע ל"סופך לבנות כו'" ישנו הק"ו "אם מצוה קלה כו'" – וא"כ מצות מעקה מצד עצמה שכרה שיגיע (לעוד בית) כרם ושדה ולבגדים נאים. וצ"ע.

(13) "ושדה" ולא "ולשדה" בתוס' ל' – כי "כלאים" ה"ו (כפרש"י) "חטה ושעורה" – שדה – "וחוצץ" כרם – ועפ"ז "לא תחרוש" קאי אכרם ושדה.

(14) ומה שרש"י משמיט הכתוב בתנחומא שיגיע לשור וחמור – י"ל שטפל הוא ונכלל בכרם ושדה, שהרי ענינים הוא רק כשחורש אותם בשור כו'.

ד. מצות שילוח הקן – ללא שום נזק

אך קשה ליישב זאת כך, כי בכל זאת ברור, ואף ילד מבחין בכך, שגם מניעת רווח חשובה בעיני האדם. ואם כך, שבה ומתעוררת השאלה: מדוע בוחרת התורה להבטיח את השכר "למען ייטב לך..." במצות שילוח הקן, שיש בה מניעת רווח כלשהוא (כאיסור), כאשר היה מתאים יותר, לכאורה, להבטיח זאת במצוה שאין בה אפילו מניעת רווח?

אך התורה מבטיחה את השכר "למען ייטב לך..." במצות שילוח הקן, וזוהי הוכחה לכך שבדברי רש"י "שאין בה חסרון כיס", הכוונה היא שאין בה נזק כלל, ואפילו לא מניעת רווח⁹.

ה. מדוע אין השכר מובטח במצוה קלה יותר?

בנוסף לשאלה זו, כיצד אפשר לומר שבשילוח הקן אין כלל חסרון כיס, ואפילו לא מניעת רווח, אין מובן עוד: במצות שילוח הקן נדרשת פעולה מסויימת – לקחת ולשלח את ה"אם", ובמיוחד, כאשר לפי הטבע אין האם

יתוסף ביאור בל' אדה"ו (הל' ת"ת בתחלתו) שאז מלמדו לקרות תושב"כ מעט מעט" – משמע שע"ע: (א) קריאה לא ידע כלל. (ב) יודע כל המוכרח לדעת לפני"ו. ביאור המשנה ע"ד הקבלה – ראה שער מרו"ל (להאריז"ל) לאבות שם.

(9) וע"ד "חסרון כיס" – שפרש"י ר"פ צו (דנאמר דוקא בעולה – דאין להנהיג חלק בבשרה).

ז. טבע ה"אם" לחזור שוב ל"בנים"

ההסבר לכל האמור לעיל הוא:

טבעה של ה"אם" הוא, שאף לאחר שליחתה מה"בנים" היא שבה אליהם שוב ושוב. ולכן יוצא, שבמצות שילוח הקן אין אפילו מניעת רוח, כי טבעה של האם לשוב.

לפי ההלכה לומדים מן הלשון "שלח תשלח את האם", שלאחר שובה, צריך לשלח שוב ושוב, וכך אפילו עד מאה פעמים¹⁸. ואילו בדרך הפשט, אדרבה, לאחר שכבר שלח אותה פעם אחת, הרי מכאן ולהבא היא כבר: (א) איננה "בעודה על בניה", (ב) "מזומן" – ורש"י הסביר זה עתה, שבמקרה זה אין מצות שילוח¹⁹.

ולכן נאמר במשנה ובספרי "שהיא כאיסר", כי אסור לו לקבלה אף לאחר שובה מאוחר יותר, לפני ש"נטל את הבנים..." – ולכן חסר לו "כאיסר"²⁰. ואילו בדרך הפשט, כדלעיל, חלה החובה "שלח תשלח את האם" רק פעם

גם פירוש רש"י זה דורש הסבר: רש"י לומד את דבריו "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים" מפסוקים שנאמרים בקשר למצוותיהם – "לא תזרע כרמך כלאים..."; "לא תלבש שעטנז..."¹⁵ – המופיעים בפרשה זו, מיד לאחר "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך", בסמוך למצות שילוח הקן.

ואין מובן: מדוע אומר רש"י רק "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים" ואינו מסיים ומזכיר "ותקיים מצות¹⁶ "לא תזרע כרמך כלאים, לא תחרוש... לא תלבש שעטנז..." – בשונה מהבית, שמיד לאחר דבריו "סופך לבנות בית חדש", הוא מציין ומסיים "ותקיים מצות מעקה, שמצוה גוררת מצוה"¹⁷?

כן יש להבין: במדרש נתחומא כאן, שהוא המקור לפירוש רש"י זה, מוסיפים – לפני "לכך נסמכו..." – "תזכה למצות ציצית..." לאשה ולבנים". מדוע משמיט זאת רש"י?

(18) חולין קמא, א.

(19) גם את"ל שע"ד הפשט טעם המצוה לשלול אכזריות – הרי (עיקר) האכזריות "בעודה על בני" כמובן. (ולהעיר ממו"נ (ח"ג פמ"ח) הובא ברמב"ן כאן "שלא ישחוט הבן בעיני האם").

(20) ואף שגם בדרך ההלכה לאחר שנטל את הבנים והחזיר לקן פטור מלשלח (חולין קמא, א) – הרי לאחר שקיים "שלח גו" ואת הבנים תקח לך" נגמור כל המאורע וענין הפרשה. ואם אח"כ מחזיר הבנים לקן – ה"ז ענין חדש שאפשר ללמדו מדיני פרשתנו (ולכן זקוקים לטעם דהוי מזומן – כבמפרשי המשנה), אבל אינו משנה מה שאירע לפני זה – שלא יחשב לחסרון כיס.

וראה שבת (קיה, ב) מימי לא קראתי כו' אלא כו' לשורי שדי.

(15) שם, ט"א.

(16) בדוחק גדול י"ל – דמצוה גוררת מצוה זהו ענין טבעי (ע"ד הרגל נעשה טבע) ואין צורך לכפול שהמצוה השני' תגרור שלישית וכו' – משא"כ "ותגיע לכרם כו'".

(17) ודוחק לומר דרש"י פ' זה בנוגע לענין הראשון (בית) ובמילא מובן בכל שלאחריו – דהטעם (שמצוה גוררת מצוה) מתאים יותר לומר או בתחלה (קודם תיבת "ותקיים"), או בסוף.

רואה, שעל כך התורה צריכה להזהיר, מספר פסוקים לפני כן²³.

הכרחי לומר, שבשילוח הקן, חייבים במצוה "שלח תשלח את האם" רק כאשר "את הבנים תקח לך", כפשוטו של מקרא, שהסיבה לציווי "שלח" נעוצה באיסור "לא תקח האם על הבנים". ולכן, כאשר אדם טרוד בעיסוק אחר, או שהוא זקן ואינו לפי כבודו²⁴, הרי אז לא יעסוק בלקיחת ה"בנים", ואין חל עליו הציווי "שלח תשלח את האם". ואם הוא בכל זאת עוסק ב"את הבנים תקח לך", הרי אין הוא טרוד בענין אחר, ועבורו זוהי מצוה קלה לקיום, ללא שום הפרעות מטרדותיו, וללא חסרון כיס.

ולכן בחרה התורה להבטיח את השכר "למען ייטב לך..." דוקא במצות שילוח הקן, כי אילו היה השכר מופיע במצוה אחרת, ניתן היה לחשוב, שהתורה הבטיחה בהן את השכר "למען ייטב לך והארכת ימים" משום שקיומן כרוך לעתים בקשיים, ואי אפשר היה להסיק מהן ששכר זה מובטח גם בשילוח הקן, שאינה כרוכה אף פעם בקשיים. לכן נאמר "למען ייטב לך..." דוקא בשילוח הקן, כי מכך אפשר להסיק בקל וחומר לגבי כל שאר המצוות, כדלעיל.

אחת, ולכן אומר רש"י "שאינן בה חסרון כיס".

ח. מצות שילוח הקן - ללא קשיים

בכך מובן, שבמצות שילוח הקן אין כלל נסיון: אין בה שום חסרון כיס, כדלעיל, וכן²¹ אין היא כרוכה בקשיים. ולכן, קיומה קל מכל שאר המצוות.

כל המצוות האחרות כרוכות לעתים קרובות בקשיים. כגון מצות קריאת שמע, שאמנם, באופן רגיל היא קלה לקיום ממצות שילוח הקן, מפני שהיא בדיבור בלבד, אך בכל זאת ייתכן, שקיומה יהיה קשה. למשל: כאשר האדם טרוד באותו זמן ועסוק בענינים אחרים, אשר קשה לו להינתק מהם ולקרוא קריאת שמע²².

יותר מכך: בכמה מצוות, כולל שילוח הקן, לכאורה, ייתכן שמפני טירחה הקשורה בהן, או כבוד וכדומה, יהיה האדם "כובש עיניו כאילו אינו

21) ומ"ש רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס" (ולא "ואין בה כו'"), של' זה יש לפרשו גם "שאינן בה חסרון כיס" הוא (לא ענין נוסף כ"א) ביאור על "מצוה קלה", הוא לפי שמצוה שיש בה חסרון כיס, גם כשאין בה מניעות אחרות, קשה לקיימה מצד הח"כ שבה*. אבל פשוט ש"שאינן בה חסרון כיס" הוא רק פרט אחד ב"מצוה קלה", כי כו"כ מצות חמורות ישנן שאין בהן חסרון כיס. 22) להעיר מפרש"י ויגש מו, כט בסופו.

23) כב, א. וראה ג"כ פרש"י קדושים יט, לב.

24) פרש"י משפטים כג, ה. ב"מ ל, א.

* אלא שמ"מ הוזקק לפרש "שאינן בה חסרון כיס" - כי הלשון "קלה" עצמו מורה רק על העדר הטרחה. ולכן מפרש שהכוונה "קלה" כאן הוא גם "שאינן בה חסרון כיס".

ט. פירוש רש"י קשור להלכה

כאן רואים כיצד קשור פירוש רש"י על התורה, שהוא בדרך הפשט, גם לחלק ההלכה שבתורה:

בספר "חוות יאיר"²⁵ ישנה חקירה: האם מצות "שלח תשלח את האם" חלה כחובה דוקא כאשר לוקחים את הבנים, או בכל פעם שמוציאים קן צפור, אף כאשר אין מתכוונים לקחת את הבנים.

מפירוש רש"י זה רואים, שמלשון רש"י "מצוה קלה" באופן סתמי, ללא שום הגבלות, ובהתאם למשמעות פירושו, חייבים במצוה "שלח תשלח את האם" רק כאשר "את הבנים תקח" לך, כדלעיל בסעיף ח'.

י. שכר גשמי ושכר שהוא מצוה

לפי האמור לעיל יש לומר, שבדבריו בהמשך: "אם קיימת מצות שילוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה, שמצוה גוררת מצוה" מתכוון רש"י לומר, שב"בית חדש" יש שני סוגי שכר: עיקר השכר, כרוב המכריע²⁶ של היעודים שבתורה, יעודים גשמיים – סופך לבנות בית חדש, וכן מצוה "גוררת מצוה" – "תקיים מצות מעקה".

והסוג השני של השכר – "גוררת מצוה", קיים דוקא לגבי בית, כי מצות

מעקה דומה למצות שילוח הקן. כלומר, לפי דרך הפשט, קיום מצוה אחת גורר רק מצוה כזו אשר דומה²⁷ למצוה הראשונה המקורית. ולכן גוררת מצות שילוח הקן את מצות מעקה, אשר דומה לה בכך ש: (א) גם במצות מעקה חייב יהודי רק כאשר הוא בונה בית חדש לעצמו, כמו בציווי "שלח תשלח את האם", שחל דוקא כאשר "את הבנים תקח לך"; (ב) הטעם, לפי הפשט, למצות מעקה הוא הימנעות מאכזריות: "ולא תשים דמים בביתך"²⁸, ואף בשילוח הקן, לפי הפשט²⁹, מתבטאת הימנעות מאכזריות.

לפי זה מובן, מדוע אין רש"י אומר "ותקיים מצות לא תזרע כרמך כלאים, לא תחרוש בשור ובחמור, לא תלבש שעטנז" – כי למצוות אלו אין דמיון מיוחד זה למצות שילוח הקן. ולכן קיים אצלם רק השכר של "ותגיע לחרם ושדה ולבגדים נאים", כמו "סופך לבנות בית חדש".

(27) וע"ד בפרש"י בפרשתנו בענין עבירה גוררת עבירה (כב, יד). ולהעיר ג"כ מפרש"י (כא, יא. כא, כב). וראה מדרש תנחומא כאן שכולל שני הענינים דגוררת יחד.

(28) כב, ח. אבל ע"ד ההלכה – ה"ו ציווי בפ"ע (ראה ספרי) ועפ"י מובן הא דמברכין על עשיית מעקה (רמב"ם הל' ברכות פ"א הי"ב. וכו' בשאלות פ' עקב) אף ש"דברים שהם שם סכנה אין מברכין עליהם" (רמב"ם שם הי"ד) ובמעקה אמרו "אחד הגג כו' וכן כל מכשול כו'" (רמב"ם הל' רוצח פ"א הי"ד. שו"ע חו"מ סתכ"ז סע' זח. שו"ע אדה"ז הל' שמירת גו"נ ס"ג). ועפ"י מובן ג"כ שבנוגע ל"כל מכשול" לא הובא המ"ע דמעקה (ראה שם).

(29) ראה לעיל הערה 19.

(25) סי' סז (הובא בפתחי תשובה (ועוד) ליו"ד רסרצ"ב).

(26) ראה לעיל הערה 2.

של מזון, לבוש ובית³², נחוץ המזון יותר מהלבוש, והלבוש הכרחי יותר מהבית. לפי זה, צריך היה הענין של "כי תבנה בית חדש" להופיע, לכאורה, לאחר³³ "לא תזרע כרמך... לא תלבש שעטנך...". ואז היה השכר מפורט בסדר הגיוני: שכשכר למצוה אין מקבלים רק מזון (כרם ושדה) ולבוש (בגדים נאים), אלא אף בית חדש. מדוע אפוא נאמר "כי תבנה בית חדש" לפני כרם ושדה ובגדים נאים?

לפי פירוש רש"י מובן הדבר בפשטות: הענין של "כי תבנה בית חדש" קשור למצות שילוח הקן גם מצד המצוה "ועשית מעקה לגגך", ואילו הקשר של שאר הפסוקים הוא רק בכך ש"תגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים"

לאכול לעתים רחוקים, כמבואר בסדר כ, ג; וכן מ"ש שם בנוגע לבית "וזה יתור נצרכים לאדם גם מהלבושים" הוא כמו שמבאר שם "כי א"א לדור בלא בית אף רגע" [ויש לומר שהכוונה היא לענין השלימות שבאדם שבא ע"י דירה דוקא, כמרו"ל** כל אדם שאין לו בית אינו אדם – ראה תו"ח ויקהל (תרכ"ב, ב) ובכ"מ בדא"ח], אבל בנוגע לחיות וקיום האדם, המזון נצרך לו יותר מלבוש, והלבוש יותר מבית. וראה לקו"ת שם (צח, סע"ד).

(32) להעיר ממש"נ "נתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ושבתי בשלום אל בית אבי" (ויצא כה, כ"א).

(33) להעיר משופטים (כ, ה"ז), תבוא (כה, ל), סוטה (מד, א), רמב"ם הל' דעות (פ"ה), הי"א. ובנ"כ שם). ואכ"מ.

(**) ראה יבמות טג, א: כל אדם שאין לו קרקע כו'. ובתוספות שם ד"ה שאין: קרקע לבנות עליו שידור ב. וכבר העירו מעירובין (ט"ב, א) דדירת ענ"ש לא שמה דירה. ולהעיר מס' בית האוצר (להגר"י ענגל) ח"א כלל יד.

וכיון ש"ארבע כנפות" ב"כסותך", ולא שלשה – אין בכך שום שבח ושכר³⁰ – הכרחי לומר בדרך הפשט, שפסוק זה, ובודאי שהפסוק בענין "אשה" שלאחריו, אינו קשור ב"סמיכות" לפרשת שילוח הקן.

יא. ההסבר לסדר הפסוקים

לפי פירוש רש"י, מובן גם סדר הפסוקים:

"בית חדש" אינו מסוג צרכי האדם ההכרחיים ביותר ככרם ושדה ובגדים נאים, כידוע³¹, שמתוך שלשת הצרכים

(30) כי [נוסף למה שהשכר דבגדים נלמד כבר מ"לא תלבש גו'", ואין חידוש ב"ארבע כנפות כסותך גו'"] אין נוי בבגד של ד' כנפות יותר מבבגד של ג' כנפות. משא"כ ב"לא תלבש גו' צמר ופשתים", שהם נאים להיוותם מצמר או פשתים – כדמוכח מבגדי כהונה שהם "לכבוד ולתפארת" (וראה תנחומא כאן).

(31) המשך מים רבים תרל"ז בתחלתו (ע' ג"ד). וכ"ה גם במוחש. ולהעיר מאדה"ר קודם החטא. ואין סתירה לזה ממ"ש בלקו"ת ברכה צט, סע"א ואילך – כי הכוונה שם במ"ש שהמזון אינו מוכרח כ"כ ללבוש, הוא כמפורש שם להדיא "ואינם הכרחיים כ"כ במיני מטעמים כו'". [נוסף לזה: לבוש נצרך תמיד להאדם, משא"כ מזון יכול

(*) ואף שגם בנוגע ללבושים, מה ש"א"א בחורף בלי מלבוש כו' וכן בקיץ כו'" א"צ לזה ללבושים נאים דוקא – יש לומר: ענין ההתחלקות הוא (בעיקר) מבחינת פנימי. ולכן, מכיון ש"הלבושים שרשם למעלה הוא במח' כתר .. בחי' מקיף", פרטי הלבושים והחילוק שבין בגדים פשוטים לבגדים נאים אי"ז בעצם ענין הלבושים (משא"כ המזון, מכיון ש"נמשך מבחי' ממכ"ע", הרי "ריבוי התחלקות פרטי המאכלים" הם פרטים בענין המזון עצמו). ותמצא שהלבושים (שבעצם ענין הלבוש, לא ישנו חילוק בין בגד אחד לשני) "נצרכים יותר לאדם" מהמזון.

להינצל מסכנה ר"ל, הרי כיון שעצם הנפש אינה מוגבלת, לכן – למרות שהעשיה היא על ידי כוח המעשה³⁵, בכל זאת משפיע כוח הרצון או עצם הנפש על כוח המעשה, כך שיפעל ללא הגבלות³⁶.

ולכן המשמעות של ציווי בלשון מקור היא "אפילו מאה פעמים":

ציווי רגיל קשור לכוח המעשה בלבד, כי ההוראה היא לעשות. ואילו המשמעות של ציווי בלשון מקור היא, שבמעשה צריך להתגלות ה"מקור", שהוא צריך לבטא את הרצון ואת עצם הנפש שהם המקור לכל הכוחות. ולכן משמעות ציווי זה היא "אפילו מאה פעמים", כי מצד עצם הנפש מתבטלות כל ההגבלות³⁷.

יג. בהתחלה – רק מצוה קלה

אך בכל זאת, למרות ש"שלח" הוא ביטוי של "מקור", הרי בדרך הפשט הכוונה היא לשלוח פעם אחת בלבד, כי בתחילת העבודה, כאשר נמצאים בדרגה של פשט, של "בן חמש", אף כאשר מתעורר ה"מקור", הרצון ועצם

ולא מצד המצוות שבהם, ולכן הפסוק "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך" מופיע בסמיכות למצוות שילוח הקן³⁴.

יב. ציווי בלשון "מקור" – ללא הגבלות

מהענינים של "יינה של תורה" שבפירוש רש"י זה:

ההסבר בפנימיות לכך שכאשר ציווי מופיע בתורה בלשון "מקור", כמצות שילוח הקן שנאמרה בלשון "שלח", לומדים מכך שעל-פי ההלכה הכוונה היא "אפילו מאה פעמים", הוא:

מעשה כשלעצמו הוא במדידה ובהגבלה. כך גם כאשר העשיה נובעת מהשכל ומהמדות, שאז היא נעשית בחיות ובהתלהבות – כי גם השכל והמדות הם כוחות מוגבלים. אך כאשר העשיה נובעת מכוח הרצון, ועל-אחת-כמה-זכמה כאשר היא נובעת מעצם הנפש, כדוגמת אדם הפועל כדי

34) עוד י"ל ככהנ"ל: שילוח האם – היא מ"ע וגוררת מ"ע, משא"כ הציוויים שלאח"ז הם לא תעשה. ועפ"ז מתורץ מש"כ בתנחומא רק "תזכה למצות ציצית".

ומה שרש"י משייט גם "תזכה למצות ציצית" אף שהיא מ"ע – הרי [נוסף על הנ"ל (בפנים סעי' ח')] שאינה בדומה כלל לשילוח הקן שהרי יש בה טרחה וגם חסרון כ"ס (ראה פרש"י ס"פ שלח "חלון" "שמונה חוטין וה' קשרים") כיון שהסמיכות הדפסוקים שלפנ"ז לשילוח הקן הוא בכולם בעיקר השכר (כנ"ל בפנים סעי' י') ובכ"ס ושדה ובגדים נאים רק בזה ולא להמצות שבהם, אין מקום לומר (בדרך הפשט) שלאח"ז שמונה ארבעה יעודים בעיקר השכר וכו' יוסיף "גדילים תעשה לך" היינו (רק) הענין דגוררת עוד מצוה.

35) ראה ד"ה לולב וערבה תרס"ו (קרבן לתולדות), שגם בהתגלות בח' יחידה שבנפש (כמו בעת שמחת בנו יחידו וכדומה), הפעולות הם מכחות הגלויים, אלא שבכחות הגלויים מתלבשים כחות הנעלמים. עיי"ש.

36) ראה ד"ה ומעין תשי" פ"ד. ובכ"מ.

37) להעיר מב"י י"ד סרצ"ב ד"ה שלחה: מפני שהוא מקור ונופל על המעט ועל ההרבה. וכנראה מיוסד בפיה"מ בסוף חולין. ולהעיר מהחידוש בפיה"מ שכותב "ואפילו אף פעמים"!

יד. מ"מקיף רחוק" ל"מקיף קרוב"

ויש לומר, שזהו ההסבר הפנימי לכך ש"כי תבנה בית חדש" מופיע לפני "לא תזרע כרמך כלאים..." לא תחרוש... לא תלבש שעטננו...", אף לפי הפירוש שב"מצוה גוררת מצוה" הכוונה היא לכל אחת מכל המצוות:

התעוררות זו של הרצון ושל עצם הנשמה, המתבטאת בהתחלה בקיום של "מצוה קלה" בלבד, הרי אף לאחר שהיא "גוררת" ומעוררת גם לקיום מצוות חמורות, הרי אלו מצוות שהן בבחינת "בית", מקיף רחוק, הקשור לבחינת יחידה, ולאחר שדרגת יחידה מעוררת אותו לקיים מצוות שהן בבחינת "בית", אף כאשר יש בהן חסרון כים – אז מתחיל אצלו סדר העבודה מלמטה למעלה: בתחילה "כרם ושדה" – בבחינת מזון, ואחר כך "בגדים נאים" – בבחינת לבוש, מקיף קרוב.

טו. התעוררות התשובה מביאה לשנה טובה

הדברים קשורים לחודש אלול, אשר פרשת תצא נקראת בו תמיד⁴⁰:

התעוררות התשובה של חודש אלול היא בעיקר התעוררות כללית⁴¹, לגבי

הנשמה, עדיין אין הכוחות הגלויים מושפעים מכך באופן שיפעלו ללא הגבלות: אמנם, מצד התעוררות הנשמה הוא אכן מקיים מצוות, שלא כמו לפני ההתעוררות, כאשר לא חשב כלל על קיום המצוות, ואדרבה: צריך היה להזהירו מ"תועבת ה' אליקך", כמוזכר בפסוק הקודם³⁸, לפני "כי יקרא קן צפור"³⁹, אך עדיין קיום המצוות הוא אצלו בהתחלה, כך שמצד התעוררות זו הוא מוכן לקיים רק "מצוה קלה שאין בה חסרון כים", שאין הוא מפסיד בה אפילו דבר מועט – כאיסור.

אך כיון שהתעוררות הרצון ועצם הנשמה באה לידי ביטוי בפועל ממש, הרי אז "מצוה גוררת מצוה", וקיום מצות שילוח הקן, שהיא מצוה קלה, כבר גורר לקיום מצות מעקה, שבה יש חסרון כים.

(38) כב, ה.

(39) להעיר מהמבואר בדרושי כי יקרא קן צפור באה"ת בפירוש "כי יקרא פרט למזומן", שהיא התעוררות הבאה מלמעלה שלא מצד הכנת והזמנת האדם. ועפ"י תומתק השייכות דשלה לשון מקור, וקיום "מצוה קלה" ל"כי יקרא קן צפור": מכיון שבחי' אתעדל"ע באה מלמעלה, שייכת היא לרצון ולעצם הנשמה – בחי' "מקור" שלמעלה מכחות הגלויים והפנימיים; אבל לאידך גיסא: מצד זה גופא שאינה שייכת כ"כ לכחות הגלויים, היא מתבטאת בקיום מצוה קלה שאין בה חסרון כים, ע"ד הידוע (לקר"ת תוריע כ, ב. ובכ"מ. וראה גם אה"ת פרשתנו ע' תתקלא) בענין איש מזריע תחלה יולדת נקבה, שנשים דעתן קלות. ולהעיר מאה"ת צו ע' טו, ש"כים" הוא "ע"ד לקבל פרס", בחי' אהבה וזוטא (נקבה) שנולדת מ"איש מזריע תחלה".

(40) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (נעתק בלקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 131 הערה 1). ולהעיר גם מהידוע (רשימות הצ"צ לאיכה ע' 20 (אה"ת לנ"ך ח"ב ע' א'נט)) בענין ובכחה את אבי' ואת אמה ירח ימים, דקאי על חודש אלול.
(41) ראה לעיל ע' 135.

הוספה - "תרגום חפשי"

טובה, כפי שהתורה אומרת, שמפני מצות שילוח הקן בלבד, אף לפני שהיא מביאה לידי קיום מצות מעקה, כבר זוכים ל"ייטב לך והארכת ימים", אשר לפי פשוטו של מקרא – עולם המעשה – המשמעות של "ייטב לך והארכת ימים" היא בפשטות בעולם הזה²⁶, שתהיה שנה טובה ומתוקה בכל הפרטים, בבני, חיי ומזוני, ובכולם – ריחיי.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ז)

מכאן ולהבא, ולכן היא מעוררת מלכתחילה לקיים "מצוה קלה" בלבד. אך כיון שהתעוררות היא באופן המביא בסופו של דבר לקיום כל המצוות – מפני התעוררות זו עצמה – לכן זוכים כבר⁴² לכתובה וחתימה

(42) להעיר שמר"ח אלול מרמזין באגרות שמעתיר עליו "להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים" (מטה אפרים סתקפ"א ס"ט מליקוטי מהרי"ל).

